



acfp
Uzbekistan

Association of
Certified Finance
Professionals

B.AU

Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari

2025 yilda imtihonga tayyorgarlik
uchun o'quv-uslubiy qo'llanma



Mundarija

I. Umumiy qoidalar.....	2
II. Dasturning maqsadi va uning asosiy bo'limlari.....	5
III. Imtixon formati.....	6
IV. Batafsil o'quv rejasi va o'quv maqsadlari	7
V. Baholanadigan bilim va ko'nikmalar mavzusi bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar.....	11

I. Umumiy qoidalar

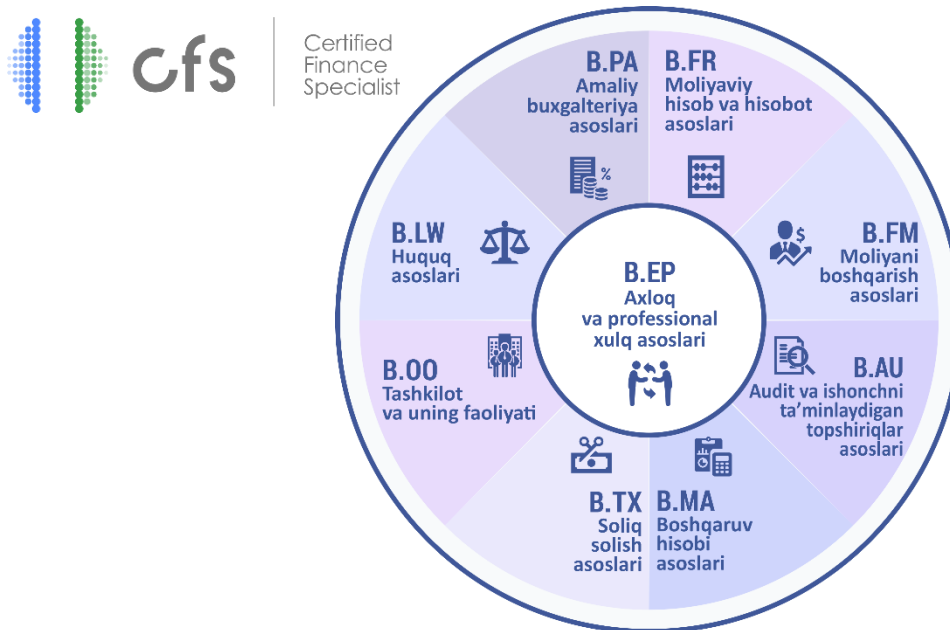
O'zbekiston sertifikatlangan moliya mutaxassisleri uyushmasi («ACFP») CFS – Certified Finance Specialist bazaviy malakasi doirasida B.AU Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari imtihoniga tayyorgarlik dasturini ishlab chiqdi.

CFS malakasining tuzilishi

CFS bazaviy malakasini olish uchun nomzod B.AU Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari imtihonidan tashqari, quyidagi imtihonlarni topshirishi kerak:

- B.FR Moliyaviy hisob va hisobot asoslari
- B.FM Moliyani boshqarish asoslari
- B.MA Boshqaruv hisobi asoslari
- B.TX Soliq solish asoslari
- B.OO Tashkilot va uning faoliyati
- B.LW Huquq asoslari
- B.PA Amaliy buxgalteriya asoslari

Shuningdek, «Axloq va professional xulq asoslari» (B.EP) kursidan o'tish zarur.



ACFP malaka darajalari tizimi

ACFP malakalari to'rtta izchil daraja bo'yicha turkumlangan:

- A darajasi (boshlang'ich)
- B darajasi (bazaviy)
- C darajasi (professional)
- D darajasi (ilg'or)

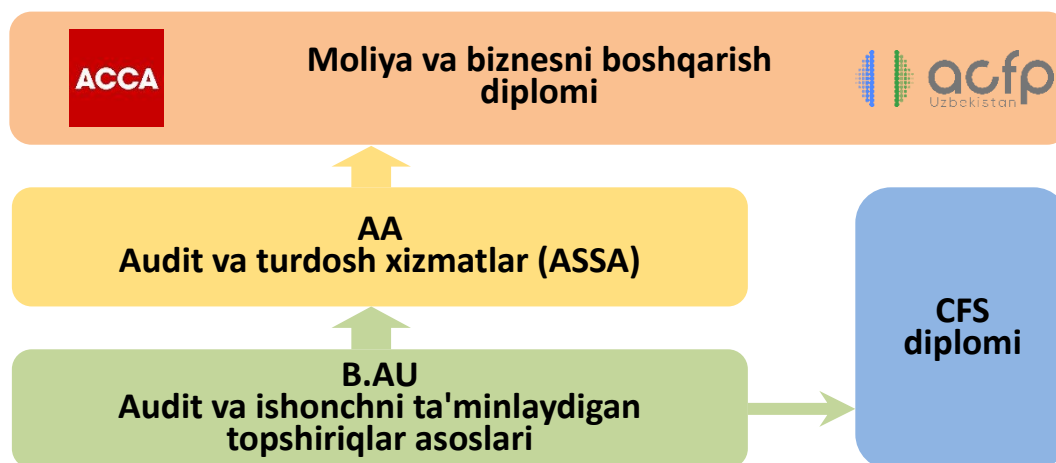


O'qishni bilim va ko'nikmalaringizga eng muvofiq keladigan darajadan boshlash tavsiya etiladi. A darajasidan boshlash majburiy talab emas. Mos keladigan darajani tanlash joriy malaka va professional tajribani o'zini o'zi baholashga asoslanishi kerak.

B.AU imtihonining ACFP tizimidagi o'rni

B.AU imtihoni auditorlik faoliyatini bosqichma-bosqich o'rganishda bazaviy pog'ona hisoblanadi va quyidagicha topshirilishi mumkin:

- CFS malakasi doirasida (B darajasi) mustaqil imtihon sifatida;
- auditni o'rganishning murakkabroq bosqichlariga (AA Audit va turdosh xizmatlar (ASSA) va D.AU Strategik audit (ACFP)) o'tishdan oldin zarur pog'ona sifatida.



Ta'lim natijalari

B.AU imtihoni nomzodlarga quyidagilarga imkon beradi:

- auditorlik faoliyatining fundamental tamoyillarini o'zlashtirish;
- eng oddiy auditorlik tartib-taomillarini bajarishning amaliy ko'nikmalariga ega bo'lish;
- malakaning keyingi darajalarida auditni chuqurroq o'rganishga tayyorgarlik ko'rish.

Amaliy ahamiyati

Audit asoslari bo'yicha bazaviy bilim va ko'nikmalar moliya mutaxassisiga quyidagilar uchun zarur:

- audit va ishonchni ta'minlaydigan boshqa topshiriqlar mohiyatini tushunish;
- auditorlik topshiriqlarini bajarish bosqichlarini aniqlash;
- auditorlik dalillarini yig'ish tartib-taomillarini qo'llash;
- agentlik o'zaro munosabatlari kontekstini tushunish;
- professional axloq tamoyillariga amal qilish;
- mijozning ichki nazorat tizimini baholash.

O'quv yuklamasi

Umumiy hisobda, B.AU «Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari» imtihoniga tayyorgarlik uchun kamida 180 soat kerak bo'ladi:

O'quv faoliyati turi	Akademik soatlar soni
Onlayn-kurs	70
Amaliy mashg'ulotlar	70
Mustaqil ish	40
Jami	180

II. Dasturning maqsadi va uning asosiy bo'limlari

«Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari» fani bo'yicha imtihonga tayyorgarlik dasturining maqsadi moliyaviy axborotga nisbatan ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar haqida bazaviy bilimlar olishdir. Bunga quyidagilar kiradi:

- audit va ishonchni ta'minlaydigan boshqa topshiriqlar mohiyatini aniqlash;
- topshiriqlarni bajarish bosqichlarini va ularni bajarish uchun axborot yig'ish jarayonini aniqlash;
- agentlik o'zaro munosabatlari kontekstini va professional axloq asoslarini tushunish.

Ushbu maqsadga erishish uchun dastur quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. Auditorlik xizmatlarining turlari va auditni tartibga solish;
2. Auditorning professional axloqi asoslari;
3. Auditorlar va auditorlik tashkilotlari mustaqilligi asoslari;
4. Auditor va korporativ boshqaruv uchun javobgar bo'lgan shaxslar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar qismida korporativ boshqaruv asoslari;
5. Auditning maqsadlari va auditorlik dalillarini yig'ish asoslari;
6. Auditorlik xatari asoslari;
7. Mijozning ichki nazorat tizimi asoslari.

Shu bilan birga, talabalar dasturning oldingi bosqichlaridan keyin bazaviy matematika ko'nikmalariga ega ekanliklarini, shuningdek moliyaviy hisobot tuzilishi va moddalarini tushunishni namoyish qilishlari kerak.

Imtihonni muvaffaqiyatli topshirgandan so'ng talabalar eng oddiy auditorlik tartib-taomillarini bajara olishlari va auditning ahamiyatini hamda uning zamonaviy korporativ dunyodagi rolini tushunishlari kerak.

III. Imtihon formati

«Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlar asoslari» fani bo'yicha imtihon kompyuterda o'tkaziladi. Imtihon davomiyligi – 2 soat. Imtihonda har qanday materiallardan foydalanish taqiqlanadi.

Imtihon test formatidagi 50 ta savoldan iborat bo'lib, ularning har biri bir xil vaznga ega (2 ball). Shu tariqa, umumiy vazn 100 ballni tashkil qiladi. Savollar imtihon dasturining har qanday bo'limiga taalluqli bo'lishi mumkin.

Imtihonda olish mumkin bo'lgan eng yuqori natija 100 ballni tashkil qiladi. O'tish bali – 50 ball.

IV. Batafsil o'quv rejasi va o'quv maqsadlari

1-bo'lim: Auditorlik xizmatlarining turlari va auditni tartibga solish

1.1-kichik bo'lim: Auditorlik xizmatlarining turlari

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. Audit va ishonchni ta'minlaydigan topshiriqlarning xalqaro standartlari bo'yicha kengash (IAASB) standartlari bilan tartibga solinadigan topshiriqlarning ta'rifi va turlarini muhokama qilish;
- B. moliyaviy hisobot auditi doirasida agentlik sxemasi nima ekanligini muhokama qilish;
- C. zamonaviy iqtisodiyotda auditning rolini ochib berish;
- D. moliyaviy axborotni umumiy tekshirishni, ularni o'tkazish maqsadlarini, shuningdek ularning auditdan farqini muhokama qilish;
- E. audit va ixtisoslashgan tekshiruv natijalari bo'yicha ishonch turlarining farqini muhokama qilish.

1.2-kichik bo'lim: Auditni tartibga solish

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatining davlat va jamiyat tomonidan tartibga solinishi asoslarini tahlil qilish;
- B. O'zbekiston Respublikasi hududida qo'llash majburiy bo'lgan auditorlik faoliyati standartlarining tuzilishi va mazmunini ochib berish.

2-bo'lim: Auditorning professional axloqi asoslari

Ushbu bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. auditorlik kasbining poydevori sifatida buxgalterning professional axloqi asoslarini muhokama qilish;
- B. professional buxgalterning quyidagi professional axloq tamoyillarini ta'riflash:
 - halollik,
 - xolislik,
 - professional bilim va ko'nikmalar va lozim darajadagi ehtiyotkorlik,

- maxfiylik,
- professional xulq;

C. auditorlik faoliyatini amalga oshirishda professional axloq tamoyillari buzilishining quyidagi xatarlarini aniqlash:

- shaxsiy manfaatdorlik,
- o'zini o'zi tekshirish,
- vakillik qilish,
- yaqin tanishlik,
- shantaj (qo'rqitish),

va ushbu xatarlarning yuzaga kelish holatlarini muhokama qilish;

D. xatarlarga javoban auditor tomonidan ko'riladigan asosiy ehtiyot choralarini muhokama qilish;

E. auditorlik faoliyatidagi manfaatlar to'qnashuvini, uning kelib chiqish sabablari va bartaraf etish imkoniyatini aniqlash va muhokama qilish.

3-bo'lim: Auditorlar va auditorlik tashkilotlari mustaqilligi asoslari

Ushbu bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

A. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq auditorlar va auditorlik tashkilotlarining mustaqilligiga qo'yiladigan talablarni muhokama qilish;

B. Auditorlar va auditorlik tashkilotlarining mustaqilligi qoidalari bilan belgilangan mustaqillikka rioya qilishning konseptual yondashuvini muhokama qilish.

4-bo'lim: Korporativ boshqaruv asoslari

Ushbu bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

A. korporativ boshqaruv tamoyillarining ilg'or jahon amaliyotini, shu jumladan korporativ boshqaruv maqsadlarini muhokama qilish.

5-bo'lim: Auditning maqsadlari va auditorlik dalillarini yig'ish asoslari

5.1-kichik bo'lim: Auditning maqsadlari

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. auditni tayinlash va moliyaviy hisobot auditini o'tkazishda auditorning asosiy maqsadlarini muhokama qilish;
- B. professional skeptisizmni aniqlash va auditning barcha bosqichlarida uning rolini muhokama qilish;
- C. professional mulohazani aniqlash va auditning barcha bosqichlarida uning rolini muhokama qilish;
- D. auditorning ish hujjatlarini, shu jumladan bajarilgan auditorlik tartib-taomillari va yig'ilgan auditorlik dalillari haqidagi ish hujjatlarining shakli, mazmuni va hajmini muhokama qilish.

5.2-kichik bo'lim: Birlamchi darajada auditorlik dalillarini yig'ish asoslari

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. auditorlik dalillari tushunchasini aniqlash, ularni olish manbalarini va ularni yig'ish uchun auditorlik tartib-taomillarini muhokama qilish;
- B. auditorlik dalillari sifatida foydalaniladigan axborotning o'rinliligi va ishonchliligini muhokama qilish;
- C. auditorlik dalillarini olish maqsadida testlash uchun elementlarni tanlash usullarini (barcha ob'ektlarni tanlash, muayyan ob'ektlarni tanlash va auditorlik tanlanmasini) muhokama qilish;
- D. auditorlik tanlanmasi tushunchasini aniqlash, tanlanma hajmiga ta'sir qiluvchi omillarni, sinash uchun elementlarni saralash va auditorlik tanlanmasi natijalarini ekstrapolyasiya qilishni ta'riflash.

6-bo'lim: Auditorlik xatari asoslari

Ushbu bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

- A. auditorlik xatarini aniqlash va uning biznes xataridan farqini muhokama qilish;
- B. auditorlik xatari komponentlarini, shu jumladan quyidagi kabi tushunchalarni muhokama qilish va aniqlash:
 - ajralmas xatar va ichki nazorat tizimi xatarini o'z ichiga olgan mijozlarga oid xatar;
 - auditorlik xatari;
 - auditorlik tartib-taomillari bilan bog'liq xatarlar, masalan, aniqlanmaslik xatari, tanlanmaga doir xatar va tanlanma bilan bog'liq bo'lmagan xatarlar.

7-bo'lim: Mijozning ichki nazorat tizimi asoslari

7.1-kichik bo'lim: Ichki nazorat tizimi va uning ta'rifi

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

A. ichki nazorat tizimining maqsadlari va vazifalarini aniqlash va muhokama qilish;

B. ichki nazorat tizimining quyidagi komponentlarini aniqlash va muhokama qilish:

- nazorat muhiti,
- xatarlarni baholash jarayoni,
- nazorat tadbirlari,
- asoslangan qarorlar qabul qilish uchun axborotga doir o'zaro hamkorlik,
- monitoring;

C. mijozning hisob va nazorat tizimlarini ta'riflash usullarini, masalan, matn, sxema va so'rovnomalar ko'rinishida ta'riflashni muhokama qilish;

D. nazorat tadbirlarini muhokama qilish;

E. nazorat tadbirlarining ajralmas kamchiliklarini muhokama qilish.

7.2-kichik bo'lim: Nazorat vositalarini testlash

Ushbu kichik bo'limni o'zlashtirgandan so'ng talabalar quyidagilarni bajara olishlari kerak:

A. moliyaviy hisobotning dastlabki shartlarini aniqlash;

B. vositalarini testlash nima ekanligini va ular mohiyat bo'yicha tekshirish tartib-taomillaridan nimasi bilan farq qilishini muhokama qilish;

C. sinovning asosiy usullarini (so'rovlar, tekshirish, kuzatish va boshqalar) nazorat vositalarini testlash kontekstida aniqlash va muhokama qilish.

V. Baholanadigan bilim va ko'nikmalar mavzusi bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar

- O'zbekiston Respublikasining 25.02.2021 yildagi «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi O'RQ-677-son Qonuni
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.07.2024 yildagi «Byudjet mablag'laridan foydalanish ustidan moliyaviy nazoratni kuchaytirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PF-100-son Farmoni
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 04.08.2021 yildagi «Auditorlarni sertifikatlashtirish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PQ-5210-son qarori
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.09.2018 yildagi «O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3946-son qarori
- Auditorlik faoliyatining milliy standartlari (AFMS)
- Auditning xalqaro standartlari (AXS)